

"Derviş ve Ölüm" Hakkında Bir İnceleme ve Test Uygulaması

1910'da Bosna'nın Tuzla şehrinde doğan Meşa Selimoviç, mezun olduğu Belgrad Üniversitesine öğretim görevlisi olmuş, romantizm üzerine dersler vermiş; çeşitli gazete ve dergilerde yazarlık ve yöneticilik yapmış birçok esere imza attıktan sonra 1982'de vefat etmiştir.

Boşnak yazar Meşa Selimoviç'in, ağabeyinin İkinci Dünya Savaşı yıllarında kurşuna dizilerek öldürülmesinden etkilenerek yazdığı ve 1966'da yayınladığı Derviş ve Ölüm, Yugoslavya'da ve dünyanın değişik yerlerinde bir çok ödüle layık görülmüş, otuz dile çevrilerek Çağdaş Dünya Edebiyatının vazgeçilmezleri arasına girmiştir.

Timaş Yayınlarından çıkan eser 430 sayfadan ve 16 bölümden oluşmaktadır. Her bölüme Kuran-ı Kerimden ayetler veya özlü sözlerle giriş yapılmıştır. Eserin ilk sayfalarında yazarın ve çevirmen Mahmut Kiraatlı'nın biyografilerine yer verilmiştir. Sunuş yazısını Sadık Yolsuzuçanlar kaleme almıştır. Ardından Yazarın eseri neden yazdığına dair ayrıntılı bir açıklamasına yer verilmiştir. Romanın birinci bölümü 19. Sayfadan itibaren başlamaktadır.

Eserin yazılmasına kardeşinin öldürülmesi kaynaklık etmiş; ancak roman Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlardaki varlığını henüz yitirmediği ama iç karışıklıkların baş gösterdiği dönemlerde küçük bir kasabada kurgulanmıştır.

Yazar, bu romanda kardeşinin idama mahkum edilmesinden yola çıkarak kendisini var eden insanî, dinî ve tarihî değerlerin ışığında bir devrin sosyolojik ve psikolojik analizini yapmıştır. Şeyh Ahmed Nureddin, dervişliğin içe dönük kaderci anlayışı ile dış dünyaya ait toplumsal değerlerin çatışmasını yaşayan ve dönüşüm geçiren bir roman kahramanıdır.

Yirmili yaşlarda katıldığı bir savaşta yaralanan ve iyileştikten sonra köyüne dönen Ahmed Nureddin'in sevdiği kız, kendisinin öldüğünün sanarak yakın bir arkadaşıyla evlenmiştir. Bu durum yaşadığı çevreden uzaklaşarak tekkeye sığınmasında önemli rol oynamıştır.

Ahmed Nureddin'in, savaş gazisi olarak köyüne döndükten sonra babasının çiftçi olmasıyla ilgili telkinlerine karşı çıkıp tekkeye bağlanmasından sonra anne ve babasıyla olan ilişkisi neredeyse kopma noktasına gelmiştir. Dervişlik hayatı onu dünyanın maddi hazlarından uzaklaştırmış basit ve mütevazı bir yaşamın içine çekmiştir.

Kardeşi Harun'un düzmece bir planla tutuklanması, idam ile yargılanması, uzun zamandır görmediği babasının bulunduğu şehre gelerek kardeşini kurtarması için kendisine adeta yalvarması, Şeyh Ahmed Nureddin'in iç dünyasında fırtınalar koparır.

Şeyh Ahmet Nureddin'in tekkeyle sınırlı olan çevresi, onun huzuru bulduğuna inandığı manevi hazlarla dolu dünyasıdır. Ancak tekkeye gelirken dışarıda bıraktığı ve zaman zaman etten ve kemikten oluşmuş bir beşer olarak sorguladığı dış dünya bütün sorunlarıyla onu kuşatmaktadır. Kardeşini kurtarmak için sevmediği insanlarla muhatap olur. Kardeşinin idamına engel olamaz. Kardeşine iftira atanın şehrin ileri gelenleriyle işbirliği yapan tekkeye aldığı ve koruduğu dervişlerden biri olduğunu öğrenir. Zamanla dervişlik kimliğinden sıyrılıp uğradığı haksızlıklara başkaldırması ve suçlulardan intikam almak istemesi romanın iskeletini oluşturur.

Şeyh Nureddin'in derviş kimliğinin etkisiyle baskı altına aldığı diğer kimliğini ortaya çıkaran en önemli etkenlerden biri de en sevdiği arkadaşı Hasan'dır. O, Harun'un idam hükmünü veren Kadı Ayni Efendi'nin kayınbabası Ali Ağa'nın celeplik yapan oğludur. Hasan zaman zaman tekkeye gelir ve Şeyh Nureddin ile maddi ve manevi konular üzerinde sohbet ederler. Şeyh Nureddin, Hasan'ın itikadını zayıf bulur; ancak onun her konuda gösterdiği serbestliğe, özgürlük anlayışına dış dünya ile ilişkilerine hayranlık duyar. Hasan ile Şeyh Nureddin'in ortak yanları babalarının istediği bir yaşam tarzını seçmedikleri için baba oğul ilişkilerinin zayıf olmasıdır.

Romanda Mevlevi tekkesi ve yakın çevresi, hidrellez şenliklerinin yapıldığı alan, müftülük ve kaymakamlık binası, Ali Ağa, Kadı ve Hasan'ın evleri, han, Kuyumcu Hacı Sinaneddin Yusuf'un dükkanı, Molla Yusuf'un köyü ve zindan gibi çeşitli iç ve dış mekanlara yer verilmiştir.

İlk bölümde anlatıcı (Şeyh Ahmed Nureddin), önce kendini tanıtır ve başından geçenleri niçin yazmaya başladığını belirtir. Onu yazmaya iten asıl sebep iki ay üç gün önce yaşadıklarıyla ilgilidir. Yanına Çağırdığı kardeşi Harun Hidrellez'den on gün önce tutuklanmış ve zindana atılmıştır. Roman, Ahmed Nureddin'in yaşadıklarını paylaşmak ve doğruları söylemek için bir duruşma alanı olarak kullanılmıştır. O, kalemi, kağıdı ve mürekkebi tanıklığa çağırarak başlıyor duruşmasına:

"Bismillahirrahmanirrahim.

"Hokka ile kalemi ve yazmakta olan şeyleri tanıklığa çağırıyorum. Yanıltıcı akşam karanlığını, geceyi ve gecenin canlandığı her şeyi tanıklığa çağırıyorum; Ayın on dördü ile şafak vaktini tanıklığa çağırıyorum; Kıyamet gününü ve kendi kendini kınayan ruhu tanıklığa çağırıyorum; Her insanın daima zararda olduğuna dair her şeyin başlangıcı ve sonu olan zamanı tanıklığa çağırıyorum!"(s.17)

Romanda geçen iç ve dış mekanlar ile kişiler sürekli iç konuşmalarla sınırlandırılmış ve değerlendirilmiştir. Özellikle derviş kimliği taşıyan ve tekkenin şeyhliğine yükselen Ahmed Nureddin'in Hidrellez kutlamaları sırasında kadınlarla ilgili tespitleri, onlara bakış açısı, herhangi bir derviştten beklendiği gibi değildir:

"Tahta parmaklıklara dönerek:

Yazıklar olsun diye bağırdım. Siz hiç utanmak nedir bilmez misiniz? Kendinizi hangi şeytanlara teslim ediyor, kimin dinine inanıyorsunuz?

...bütün kent bir umursamazlık içindeydi. Bu geceyi onların elinden kimse alamazdı; Hidrellez gecelerinde günah işlemeyi eskiden beri hak bilirdilerdi.

Günahlı kadınları hatırlatan çiçek kokuları ve kokulu kadın göğüslerini hatırlatan aşkın seline kendilerini kaptırılmış olan insanlar, yaptıklarının dine aykırı olduğunu bildiği halde bu yirmi dört saat içinde cünüp gezerlerdi..."(s.46-47)

Ahmet Nureddin'in kadınlar hakkındaki tutumunu ortaya çıkaran diğer bir etken de yaşlı bir kadı olan ve Harun'un idam hükmünü veren Ayni Efendi'yle evlenen Hasanın genç kız kardeşidir. Hasan'ın kız kardeşi, yaşlı babasının mirasına tek başına konmak için Hasan'a sözü geçebileceğine inandığı Ahmed Nureddin'i çağırmış; Hasan miras hakkından vazgeçerse aracı olup Harun'un affedilmesini sağlayacağını söylemiştir. Ahmed Nureddin genç kadının teklifini dinlerken başka iklimlere geçmiş onun güzelliğini, zarafetini hayranlıkla izlemiştir:

"İlk fark ettiğim elleri oldu. ... Bu eller ya sessiz bir arzuyla boğuluyormuş gibi ya da aşırı enerjiden ileri gelen bir huzursuzluk ürpertisini andıran devamlı dalgalanma içindeki durgunluklarında yollarını şaşırılmamak, anlamsız bir şey yapmamak için birbirlerini koruyorlardı. ... Ellerinden biri ağır ağır gerilen ihtiraslı parmaklarıyla altındaki atlas ve atlasın altındaki deriyi okşarken; öteki onun üstüne yapışmış, yuvarlak mermer dizin üzerindeki kumaşın hisirtisini dinleyerek sessizce yatıyordu. ... Kendilerine özgü hayat çizgileri, istekleri, aşkları, kıskançlıkları, ihtirasları, cinsel arzuları olan küçük iki yaratık gibiydiler. Bu ellere güzel oldukları için bakıyordum. ...En güzeli de çok canlı şekilde açılıp kapanan düzgün kozalakların içine dökülmüş gibi parlak derili olan ince parmaklarıydı. (s.34-35)

Ahmed Nureddin'in derviş edasıyla değerlendirdiği fiziki gerçekliğe bakış açısı şu konuşmasıyla örneklenebilir:

"Mekan bizim zindanımızdır, dedim. Mekanın yalnız gözle görebildiğimiz kadarı bize aittir; biz ise tamamen ona aidiz. O bizi yorar, korkutur, çağırır, kovar. Bizi gördüğünü sanırsız, o ise bizimle ilgilenmez bile. Ona hükmettiğimizi söyleriz, oysa yalnız bize gösterdiği hoşgörüden faydalanıyoruzdur. Yeryüzünün bize eğilimim yoktur. Şimşekler dalgalar bizim için değildir; biz onların içindeyiz. Kendi öz yurdu yoktur insanın. O kör güçlerden aşırır yurdunu. Yeryüzü mutsuzluktan başka bir şey vermeyen tuhafıklar konutu olabilir yalnız, kimseye ait olmadığı gibi bize de değildir." (s.113)

Roman birinci şahıs ağzından kahraman anlatıcı bakış açısıyla ben merkezli yazılmıştır. Eserin tamamında romanın başkahramanı Ahmet Nureddin'in bilgi, gözlem ve duygularıyla sınırlandırılmış bir kurguya tanıklık ediyoruz. Psikolojik çözümlerinin ve iç konuşmaların önemli bir yer tuttuğu romanda, olay anlatımından çok olayların kişiler üzerindeki etkisi anlatılmıştır. Yer yer karşımıza çıkan kısa ve hareketli diyaloglar, iç konuşmaların yoğunluğunu biraz olsun hafifletiyor. Harun'un tutuklanması üzerine kasabaya gelen ama tekke yerine kaldığı handa görüşmek isteyen babasıyla karşılaştıklarında Ahmed Nureddin'in hissettiği duygular kırk yaşındaki bir adama bir an çocukluğunu yaşatır. Burada fiziksel betimlemelerle ruhsal betimlemelerin iç içe geçtiğini görüyoruz:

"... İkimiz de şaşkınlık içindeydik, ne yapacağımızı ne söyleyeceğimizi bilemiyorduk. Son görüştüğümüz gün ile bu gün arasında yıllar duruyordu. ... Uzun bir an birbirimize baktık. Gözlerinde sabit bir bakış vardı, yüzü kırış kırış olmuştu, ihtiyarlamıştı babam. Yabancı gibi davranmak istemeyen iki yabancıydık birbirimiz için. Herkesin yaptığı gibi babamın elini öpmek üzere eğildim ama o elini öptürmedi. İki tanıdık gibi birbirimizin pazılarını sıktık. ...çocukluğumdan bu yana sevdiğim, vücudunun kokusunu yanı başımda duyduktan sonra şaşkınlığımı unutarak çoktandır yitirdiğimi sandığım çocukça bir duyarlılıkla başımı geniş göğsüne yasladım.... Alnımı dayadığım köprücük kemiğinin titrediğini hissediyordum. Babamdan bana geçen bu etkilenme sonucu gözlerimin samimi göz yaşlarıyla dolduğunu görünce kendi kendime şaştım. ...sırtımdaki cübbeyle bağdaşmayan bu gülünç bu çocukça tutumumdan ötürü utandım." (s.86-87)

Kardeşinin öldürülme nedenini araştırarak A. Nureddin'in çabaları bazı kimseleri ürkütür ve tutuklanarak hapse atılmasına neden olur. Ahmed Nureddin ölüm gerçekliğini, zindanın çamurlu ve ürkütücü karanlığında, varlık ve yokluk bağlamında felsefi yaklaşımlarla değerlendirir:

"Ölümün nasıl geldiğini anladım. Bu ne zor ne de kolaydı, aslında hiçbir şey değildi. Ölmek üzere olan bir insan, gittikçe daha az yemeye, daha az düşünmeye, daha az duymaya, suyu çekilen bir ağaç gibi kurumaya başlar. Arada, durmadan yoksullaşan, önemini yitiren bilincin sadece incecik bir ipliği kalır. Ve derken bir hiç meydana gelir, hiçbir şey olmaz, daha doğrusu hiçbir şeyi değiştirmeyen bir hiç olur." (s.228-229)

Tutukluluk süresi sona eren A. Nureddin özgürlüğüne kavuşur. Hasan, babasıyla barışır ortak bir vakıf kurarak yoksullara ve kimsesizlere yardım ederler. Mirastan mahrum kalan Kadı Ayni Efendi ve karısı bu duruma çok bozulur.

Romanda uzun bir zaman dilimiyle karşılaşıyoruz. Eser tarihi bir zaman içinde kronolojik bir sırayla kurgulanmış ancak yer yer geriye dönüşlere yer verilmiştir. Bu geriye dönüşlü zamanlardan en belirgin olanı kahramanımızın savaş yıllarına gitmesinin ve cephede küçük Hasan'la karşılaşmasının anlatıldığı bölümdür.

Romanın bu bölümünde şeyh Ahmed Nureddin, Harun'u ele veren Molla Yusuf'u , savaş sırasında öksüz küçük Yusuf olarak nasıl tanıdığını ve tekkeye nasıl getirdiğini anlatır. Savaş sırasında konakladıkları bir köyde, altı yaşlarında olan Yusuf'un dul annesinin askerlerle olan ilişkisi A. Nureddin'i rahatsız eder. Kadın hayatta kalmak için askerler düşüp kalkar; askerlere yemek verir, içki satar, onlara kumar oynatır ve kocasından kalan arazisini elinde tutmaya çalışır.

Ahmet Nureddin, çocuğu bu çirkin ortamdan uzak tutmaya çalışır ve onunla ilgilenir. Kadın savaşta ölür. Kimsesiz kalan Yusuf çobanlık yapmaya başlar. Ahmed Nureddin savaştan gazi olarak döndükten sonra ocuğuğun izini bulur onu tekkeye getirerek koruma altına alıp eğitir. O artık hattat Molla Yusuf'tur. Yusuf ne hikmetse Kadı'ya ajanlık yapmış ve düzmece bir planla Harun'u suçlu duruma düşürmüştür. Molla Yusuf, Harun'un öldürölmesi olayına karıştığı için şeyh Nureddin'le arası açılmış; şeyh Nureddin'den bağışlanmayı dilemiş; istediği cevabı alamayınca da intihara kalkışmış fakat yarı baygın halde iken kurtarılmıştır.

Ahmed Nureddin, artık Kadı'dan kurtulma zamanının geldiğini düşünür. Bunun ancak bir halk isyanı ile olabileceğine inanır. Halkı harekete geçirmek için haklı bir gerekçeye ihtiyaç vardır. Ahmed Nureddin akıllara durgunluk verecek bir plan yapar. Molla Yusuf, bu kez emir aldığı kadıyı açık düşürmek için bir bedel ödeyecektir.

Kasabada çıkan isyan sonunda kaymakam kaçmış, kadı makam odasında öldürölümüştür.

Ahmed Nureddin, zalim kocadan kurtulduğu için sevineceğini ve kendisine iyimser bir tavır sergileyeceğini düşündüğu dul kadının gözlerindeki öfkeye şahit olur. Ahmed Nureddin kasabanın yeni kadısı tayin edilir. Adil olmak adına aldığı kararlar uyguladığı sertlikler, zamanla halkın desteğini kaybeder ve Vali'nin korumasına girer. Vali, arazi meselesi ve bir mektup yüzünden Hasan'la ters düşer ve ondan kurtulmak ister. Bu konuda Kadı Ahmed Nureddin'e baskı yapar.

Bu sırada beklenmedik genç bir delikanlı çıkagelir ve Kadı Ahmet Nureddin'e akrabası olduğunu, köyünden selam getirdiğini söyler. Anlaşılan o ki bu genç, başkasıyla evlenen eski sevgilisinin oğludur. Ahmed Nureddin bu genç adamı Tekkeye yerleştirir. İçin daha ilginç olanı; delikanlının, Ahmed Nureddin'in köyü terk etmeden birlikte olduğu eski sözlüsünden ortak çocuklarının olabilme ihtimalidir.

Hasan'ın kaçmasından sorumlu tutulan Kadı Ahmet Nureddin , Vali'nin hışmına uğrar ve azlettirilir.

Eser, Ahmet Nureddin'in yazdıklarını okuyan Hasan'ın kendi el yazısıyla düştüğu bir notla sona erer:

"Böylesine mutsuz olduğunu bilmiyordum. İstiraplı ruhu şad olsun."(s. 430)

Derviş ve Ölüm Romanı Hakkında Test Uygulaması

Soruları hazırlayan : Ahmet Tok , Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

1. Derviş ve Ölüm, ülkemizde hangi yayınevi tarafından yayınlanmıştır?

- A) Remzi Kitapevi B) Ötüken Neşriyat C) Timaş Yayınları D) Oda Yayınları E) Milli Eğitim Yayınları

2) Kitap ilk defa hangi ülkede yayınlanmıştır?

- A) Rusya B) Türkiye C) Yugoslavya D) Arnavutluk E) Azerbaycan

3. Derviş ve Ölüm'ü Türkçeye kim çevirmiştir?

- A) Tahsin Yücel B) Mahmut Kıratlı C) Leyla Umar D) Elif Uras E) Veysel Başçı

4) Derviş ve Ölüm'ün yazılmasına kaynaklık eden asıl sebep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yazarın roman yazmayı bir meslek olarak görmesi .
B) Yazarın kardeşinin İkinci Dünya Savaşında kurşuna dizilerek öldürülmesi.
C) Tekke geleneğini insanlara roman diliyle tanıtmak istemesi.
D) Dervişlerin ölüm hakkında ne düşündüklerini anlatmak istemesi.
E) Yayınevinin özel istekte bulunması.

5. Roman kaç sayfadan oluşmaktadır?

- A) 400 B) 420 C) 430 D) 460 E) 450

6) Romanın zaman ve mekanı hakkında aşağıda yazılanlardan hangisi doğrudur.

- A) Belirsiz bir zaman ve mekan vardır.
B) Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlardaki son yıllarıdır.
C) Osmanlı imparatorluğunun Kafkaslardaki son yıllarıdır.
D) Birinci Dünya Savaşı Yıllarında İstanbul'da geçmektedir.
E) İkinci Dünya Savaşı yıllarında Rusya'da geçmektedir.

7) Romanın asıl kahramanı kimidir?

- A) Hafız Muhammed B) Hasan C) Ahmed Nureddin D) Müftü E) Ayni Efendi

8) Roman hangi bakış açısıyla yazılmıştır?

- A) İlahi bakış açısı B) Gözlemci bakış açısı C) Kahraman anlatıcı bakış açısı
D) Betimleyici bakış açısı E) Öyküleyici bakış açısı

9) Yazar esere başlarken aşağıdakilerden hangisini tanıklığa çağırmamıştır?

- A) Arkadaşlarını B) Kalemi C) Hokkayı D) Kıyamet gününü E) Zamanı

10) Romandaki anlatıcının öldürülen yakını kimdir?

- A) Hasan B) Kara Zaim C) Ayni Efendi D) Babası E) Harun

11. Anlatıcı ilk defa karşılaştığı biri kimse için aşağıdakilerden hangisini yapar?

- A) Tekkeye davet eder. B) Yiyecek bir şeyler ikram eder. C) Derviş selamı verir.
D) Ayrıntılı olarak betimler. E) Dini telkinlerde bulunur.

12. Aşağıdakilerden hangisi romanın olay örgüsündeki aşamaların biri değildir?

- A) Anlatıcının kardeşinin tutuklanması
B) Anlatıcının, kardeşini kurtarmak için Kaymakam'a gitmesi.
C) Anlatıcının kardeşini kurtarmak için Müftü Efendiye gitmesi.
D) Anlatıcının kardeşinin idam edilmesi.
E) Anlatıcının dervişlik terbiyesi ile bu ölümü kabullenip tekkeye kapanması.

13. Aşağıdakilerden hangisi, Ahmed Nureddin'in şeyhliğini tekkeye gelenlerden veya tekkede bulunanlardan biri değildir?

- A) Kör Mustafa B) Hasan C) Hafız Muhammed D) Ayni Efendi E) Molla Yusuf

14. Aşağıdakilerden hangisi Derviş ve Ölüm için söylenemez?

- A) Anlatıcı yirmi yıldan beri tekkede bulunmakta ve şeyhlik yapmaktadır.
B) Anlatıcının babası, çok önemli bir mevkide olduğunu düşündüğü büyük oğlundan küçük oğlunu zindandan kurtarsın diye yardım ister ; fakat şeyh, bu isteği mizacı gereği reddeder .
C) İnsanlara yalvarmak, onlardan bir şey istemek gibi alışkanlıkları olmayan şeyhin, şehrin ileri gelenlerinden yardım talebinde bulunması onda ruhsal bunalımlara sebep olur.
D) Kardeşinin haksız yere öldürüldüğüne inanması, dervişlik terbiyesini alt eder ve kardeşinin intikamını almaya karar verir.
E) Şeyh, tek başına bir şey yapamayacağını anlayınca insanları harekete geçirerek isyan başlatır ve intikamını alır?

15. Tekkede yeni bir güne başlarken herkesten önce uyanan Mustafa için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) A) Tekkede çalışarak nafakasını çıkarmaktadır. B) Çocuklu dul bir bayanla evlenmiştir.
C) Kendisinin de önceki evliliğinden çocukları vardır . D) Özürlü biridir.
E) Evdeki gürültü ve patırtıdan bunalınca tekkeye gelir.

16) Roman kaç bölümden oluşmaktadır?

- A) 10 B) 16 C) 12 D) 8 E) 14

17) Anlatıcının kadınlarla ilgili durumu için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gençliğinde bir kadın sevmiştir.
B) Gençliğinde sevdiği kadın, kendisinin savaşta öldüğüne inandığından yakın bir akrabasıyla evlenmiştir.
C) Kardeşinin ölüm emrini veren Kadı Efendinin yerine geçince onun dul karısıyla evlenmek istemiş ancak reddedilmiştir.
D) Ahmed Nureddin'i kadın konusunda en çok rahatsız eden ve sürekli dillendirdiği durum, annesinden uzakta olmasıdır.
E) Derviş olmasına rağmen gördüğü kadınların inceliği ve güzelliği dikkatini çekmiş ve onları ayrıntılı olarak tasvir etmiştir.

18. Ahmed Nureddin'in kardeşi Harun'u tuzağa düşürerek onun suçlu bulunmasına neden olan kişi kimdir?

- A) Hafız Muhammed B) Hasan C) Ayni Efendi D) Molla Yusuf E) Kör Mustafa

19. Aşağıdakilerden hangisi romanın son bölümleri için söylenemez?

- A) Ahmed Nureddin, Kadı Efendi'yi bir üst mahkemeye şikayet etmiş; Kadı'nın suçlu bulunmasını ve cezalandırılmasını sağlamıştır.
B) Ahmed Nureddin, Molla Yusuf aracılığıyla Kuyumcu Hacı Zinanettin Yusuf'un tutuklanmasını sağlamış; böylece Hacı Zinanettin'i çok seven halkı harekete geçirmeyi sağlamıştır.
C) Halk isyanında Kaymakam kaçmış; kaçarken karşılaştığı Ahmed Nureddin'e bunun hesabını soracağını söylemiştir.
D) İsyen sonunda Kadı Efendi makamında ölü bulunmuştur.
E) Ahmed Nureddin, köyünü terk etmeden önce başkasıyla evlenen eski sözlüsüyle birlikte olduğunu okuyucuya itiraf etmiştir.

20. Aşağıdakilerden hangisi romanda geçen bir aşama değildir?

- A) Öldürülen Kadı'nın yerine geçen Ahmed Nureddin, kimseye yaranamamış, halkın tepkisini çekmiştir.
B) Ahmed Nureddin'den kurtulmak isteyen halk ondan şikayetçi olmaya başlamıştır.
C) Şahsi çıkar peşinde olan Vali, eski kadının ölümünden Ahmed Nureddin'in sorumlu olduğuna dair yazılan şikayet dilekçesini, Ahmed Nureddin'i baskı altına almak için gizlemiştir.
D) Ele geçirmek istediği arazileri Hasan'a kaptıran Vali, Kadı Ahmed Nureddin'den Hasan'ı tutuklamasını ister.
E) Vali'nin tehditlerine boyun eğen Kadı Ahmed Nureddin, Hasan'ı tutuklatır ve zindana atar.

*****Cevaplar *****

Derviş ve Ölüm – Meşa Selimoviç

Soruları hazırlayan : Ahmet Tok , Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

1. Derviş ve Ölüm, ülkemizde hangi yayınevi tarafından yayınlanmıştır?
A) Remzi Kitapevi B) Ötüken Neşriyat C) Timaş Yayınları D) Oda Yayınları E) Milli Eğitim Yayınları
- 2) Kitap ilk defa hangi ülkede yayınlanmıştır?
A) Rusya B) Türkiye C) Yugoslavya D) Arnavutluk E) Azerbaycan
3. Derviş ve Ölüm'ü Türkçeye kim çevirmiştir?
A) Tahsin Yücel B) Mahmut Kıratlı C) Leyla Umar D) Elif Uras E) Veysel Başçı
- 4) Derviş ve Ölüm'ün yazılmasına kaynaklık eden asıl sebep aşağıdakilerden hangisidir?
A) Yazarın roman yazmayı bir meslek olarak görmesi .
B) Yazarın kardeşinin İkinci Dünya Savaşında kurşuna dizilerek öldürülmesi.
C) Tekke geleneğini insanlara roman diliyle tanıtmak istemesi.
D) Dervişlerin ölüm hakkında ne düşündüklerini anlatmak istemesi.
E) Yayınevinin özel istekte bulunması.
5. Roman kaç sayfadan oluşmaktadır?
A) 400 B) 420 C) 430 D) 460 E) 450
- 6) Romanın zaman ve mekanı hakkında aşağıda yazılanlardan hangisi doğrudur.
A) Belirsiz bir zaman ve mekan vardır.
B) Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlardaki son yıllarıdır.
C) Osmanlı imparatorluğunun Kafkaslardaki son yıllarıdır.
D) Birinci Dünya Savaşı Yıllarında İstanbul'da geçmektedir.
E) İkinci Dünya Savaşı yıllarında Rusya'da geçmektedir.
- 7) Romanın asıl kahramanı kimidir?
A) Hafız Muhammed B) Hasan C) Ahmed Nureddin D) Müftü E) Ayni Efendi
- 8) Roman hangi bakış açısıyla yazılmıştır?
A) İlahi bakış açısı B) Gözlemci bakış açısı C) Kahraman anlatıcı bakış açısı
D) Betimleyici bakış açısı E) Öyküleyici bakış açısı
- 9) Yazar esere başlarken aşağıdakilerden hangisini tanıklığa çağırmamıştır?
A) Arkadaşlarını B) Kalemi C) Hokkayı D) Kıyamet gününü E) Zamanı
- 10) Romandaki anlatıcının öldürülen yakını kimdir?
A) Hasan B) Kara Zaim C) Ayni Efendi D) Babası E) Harun
11. Anlatıcı ilk defa karşılaştığı biri kimse için aşağıdakilerden hangisini yapar?
A) Tekkeye davet eder. B) Yiyecek bir şeyler ikram eder. C) Derviş selamı verir.
D) Ayrıntılı olarak betimler. E) Dini telkinlerde bulunur.
12. Aşağıdakilerden hangisi romanın olay örgüsündeki aşamaların biri değildir?
A) Anlatıcının kardeşinin tutuklanması
B) Anlatıcının, kardeşini kurtarmak için Kaymakam'a gitmesi.
C) Anlatıcının kardeşini kurtarmak için Müftü Efendiye gitmesi.
D) Anlatıcının kardeşinin idam edilmesi.
E) Anlatıcının dervişlik terbiyesi ile bu ölümü kabullenip tekkeye kapanması.

13. Aşağıdakilerden hangisi, Ahmed Nureddin'in şeyhliğini yaptığı tekkeye gelenlerden veya tekkede bulunanlardan biri değildir?

- A) Kör Mustafa B) Hasan C) Hafız Muhammed D) Ayni Efendi E) Molla Yusuf

14. Aşağıdakilerden hangisi Derviş ve Ölüm için söylenemez?

A) Anlatıcı yirmi yıldan beri tekkede bulunmakta ve şeyhlik yapmaktadır.

B) Anlatıcının babası, çok önemli bir mevkide olduğunu düşündüğü büyük oğlundan küçük oğlunu zindandan kurtarsın diye yardım ister ; fakat şeyh, bu isteği mizacı gereği reddeder.

C) İnsanlara yalvarmak, onlardan bir şey istemek gibi alışkanlıkları olmayan şeyhin, şehrin ileri gelenlerinden yardım talebinde bulunması onda ruhsal bunalımlara sebep olur.

D) Kardeşinin haksız yere öldürüldüğüne inanması, dervişlik terbiyesini alt eder ve kardeşinin intikamını almaya karar verir.

E) Şeyh, tek başına bir şey yapamayacağını anlayınca insanları harekete geçirerek isyan başlatır ve intikamını alır?

15. Tekkede yeni bir güne başlarken herkesten önce uyanan Mustafa için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Tekkede çalışarak nafakasını çıkarmaktadır.

B) Çocuklu dul bir bayanla evlenmiştir.

C) Kendisinin de önceki evliliğinden çocukları vardır . D) Özürlü biridir.

E) Evdeki gürültü ve patırtıdan bunalınca tekkeye gelir.

16) Roman kaç bölümden oluşmaktadır?

- A) 10 B) 16 C) 12 D) 8 E) 14

17) Anlatıcının kadınlarla ilgili durumu için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Gençliğinde bir kadın sevmiştir.

B) Gençliğinde sevdiği kadın, kendisinin savaşta öldüğüne inandığından yakın bir akrabasıyla evlenmiştir.

C) Kardeşinin ölüm emrini veren Kadı Efendi'nin yerine geçince onun dul karısıyla evlenmek istemiş ancak reddedilmiştir.

D) Ahmed Nureddin'i kadın konusunda en çok rahatsız eden ve sürekli dillendirdiği durum, annesinden uzakta olmasıdır.

E) Derviş olmasına rağmen gördüğü kadınların inceliği ve güzelliği dikkatini çekmiş ve onları ayrıntılı olarak tasvir etmiştir.

18. Ahmed Nureddin'in kardeşi Harun'u tuzağa düşürerek onun suçlu bulunmasına neden olan kişi kimdir?

- A) Hafız Muhammed B) Hasan C) Ayni Efendi D) Molla Yusuf E) Kör Mustafa

19. Aşağıdakilerden hangisi romanın son bölümleri için söylenemez?

A) Ahmed Nureddin, Kadı Efendi'yi bir üst mahkemeye şikayet etmiş; Kadı'nın suçlu bulunmasını ve cezalandırılmasını sağlamıştır.

B) Ahmed Nureddin, Molla Yusuf aracılığıyla Kuyumcu Hacı Zinanettin Yusuf'un tutuklanmasını sağlamış; böylece Hacı Zinanettin'i çok seven halkı harekete geçirmeyi sağlamıştır.

C) Halk isyanında Kaymakam kaçmış; kaçarken karşılaştığı Ahmed Nureddin'e bunun hesabını soracağını söylemiştir.

D) İsyân sonunda Kadı Efendi makamında ölü bulunmuştur.

E) Ahmed Nureddin, köyünü terk etmeden önce başkasıyla evlenen eski sözlüsüyle birlikte olduğunu okuyucuya itiraf etmiştir.

20. Aşağıdakilerden hangisi romanda geçen bir aşama değildir?

A) Öldürülen Kadı'nın yerine geçen Ahmed Nureddin, kimseye yaranamamış, halkın tepkisini çekmiştir.

B) Ahmed Nureddin'den kurtulmak isteyen halk ondan şikayetçi olmaya başlamıştır.

C) Şahsi çıkar peşinde olan Vali, eski kadının ölümünden Ahmed Nureddin'in sorumlu olduğuna dair yazılan şikayet dilekçesini, Ahmed Nureddin'i baskı altına almak için gizlemiştir.

D) Ele geçirmek istediği arazileri Hasan'a kaptıran Vali, Kadı Ahmed Nureddin'den Hasan'ı tutuklamasını ister.

E) Vali'nin tehditlerine boyun eğen Kadı Ahmed Nureddin, Hasan'ı tutuklatır ve zindana atar.